

ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis

MANUAL

Copyright: Statens institutionsstyrelse

Formgivning: Svensk Information

Revidering och tryck: Ineko, juni 2014

Förord

Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för förvaltning och utveckling av den svenska versionen av ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis – och har som ett led i det arbetet tagit fram denna manual.

ADAD är en standardiserad intervju utvecklad i USA av Friedman och Utada 1989, översatt och anpassad till svenska förhållanden av SiS. ADAD riktar sig till unga människor med social problematik och omfattar olika livsområden; *fysisk hälsa, skolgång, arbete/sysselsättning, fritid och vänner, familjeförhållanden, psykisk hälsa, kriminalitet, alkohol och narkotika*. ADAD kan användas som underlag i utredningsarbete och vid behandlingsplanering, men också som ett utvärderings- och uppföljningsinstrument. (För mer information om ADAD, se Söderholm Carpelan & Hermodsson, 2004.)

Denna manual har tagits fram av SiS. Manualen inleds med anvisningar för hur SiS arbetar med ADAD, genomförandet av intervjun, generella svarsalternativ, skattningsförfarande och återkoppling. Därefter följer särskilda anvisningar för intervjufrågorna. Genom att anvisningarna följs förstärks kvaliteten och tillförlitligheten av intervjun och möjligheten att jämföra resultat underlättas. Anvisningar gällande administrativa frågor och bakgrunduppgifter är anpassade för SiS specifika behov. Användare utanför SiS kan ha andra krav och får då komplettera med egna frågor och anvisningar.

Den svenska versionen av ADAD förvaltas av SiS. Det innebär att utveckling och revidering av frågeformulär och manual genomförs av SiS. Svenska ADAD är inte licensbelagd men kräver särskild utbildning. Utbildare finns på olika platser i Sverige.

Stockholm maj 2014

Nils Åkesson
Utvecklingsdirektör

Innehållsförteckning

Bakgrund	5
ADAD – en strukturerad intervju för ungdomar	5
Hur vi arbetar med ADAD	6
Angående utlämning av ADAD textsammanställning	6
Genomförandet av intervjun	7
Information till ungdomen	7
Intervjusituationen	8
Generella svarsalternativ	10
Ungdomen förstår inte, kan inte eller vill inte svara	10
Ej relevant	10
Frågor med svarsskala	10
Om annat, vad?	10
Ange alltid heltal	10
Antal dagar	11
Tillförlitlighet	11
Skattning	12
Ungdomens skattning	12
Intervjuarens skattning	12
Praktiskt tillvägagångssätt vid skattning	14
Återkopplande samtal	16
Anvisning till enskilda frågor	17
BO Bortfallsinformation	17
A Intagningsuppgifter	17
B Intervjuaruppgifter	19
C Bakgrundsuppgifter	19
D Fysisk hälsa	21
E Skola	23
F Arbete	25
G Fritid och vänner	26
H Familj, bakgrund och relationer	27
I Psykisk hälsa	28
J Brottslighet	30
K Alkohol och narkotika	31
Referenser	34
Skattningsskala	35

Bakgrund

ADAD – EN STRUKTURERAD INTERVJU FÖR UNGDOMAR

ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis – är en strukturerad intervju som syftar till att ge en bred bild av ungdomars situation och aktuella problematik (Statens institutionsstyrelse, 2000). Intervjun består främst av frågor med fasta svarsalternativ och omfattar nio livsområden: *fysisk hälsa, skolgång, arbete, fritid/vänner, familj, psykisk hälsa, kriminalitet, alkohol* och *narkotika*. För varje livsområde erhålls tre centrala skattningsmått: ungdomens skattning av sina problem och sitt hjälpbehov samt intervjuarens skattning av den unges behandlingsbehov.

ADAD-intervjun har flera syften:

- Att göra ungdomen mer delaktig i sin vård och behandling genom att han/hon själv får uttrycka sin oro och sitt hjälpbehov.
- Att utgöra underlag vid utredning och behandlingsplanering i enskilda ärenden.
- Att underlätta uppföljning och utvärdering av vården och behandlingen.

ADAD utvecklades i slutet av 1980-talet i USA av Alfred Friedman och Arlene Utada (1989). Den amerikanska originalversionen har översatts till svenska av SiS. Grundprincipen vid översättningen var att följa den amerikanska versionen men anpassa den till svenska förhållanden. Sedan senare delen av 1990-talet har SiS använt instrumentet inom den egna verksamheten för att utvärdera och utveckla vården vid de särskilda ungdomshemmen. I takt med att ny kunskap tillkommit har instrumentet reviderats och uppdaterats. De förändringar som är gjorda förändrar inte ADAD:s grundläggande struktur och kärninnehåll.

Hur vi arbetar med ADAD

Inom SiS ska ADAD-intervjun användas som utgångspunkt för utredning och behandlingsplanering. De livsområden som tas upp i ADAD-intervjun täcker det mesta som kan vara aktuellt att arbeta med under en vistelse på ett särskilt ungdomshem. Informationen är av central betydelse när behandlingspersonal tillsammans med ungdomen ska resonera fram en behandlingsplan.

En förutsättning för att få använda ADAD inskrivningsintervju är att den som utför intervjun är väl förtrogen med intervjuformulär och manual samt har genomgått en särskild utbildning ((två dagar och en uppföljningsdag). Utbildningen ger intervjuaren riktlinjer avseende genomförande, intervjuarträning, praktisk tillämpning, kodning av intervjun, skattningsförfarande samt återkoppling till ungdomen.

För att få en så god uppfattning som möjligt om ungdomens aktuella situation bör intervjun genomföras i ett tidigt skede av kontakten. Intervjun ska helst ske inom *10 dagar efter ankomst* till institutionen.

ANGÅENDE UTLÄMNING AV ADAD TEXTSAMMANSTÄLLNING

Det händer att socialtjänsten begär att få ut en textsammanställning av ADAD-intervjun om en ungdom. Mellan SiS och socialtjänsten råder sekretess. För att kunna lämna ut uppgifter i en sammanställning är det därför nödvändigt att inhämta samtycke från ungdomen.

Om denne är under 18 år och inte bedöms ha uppnått sådan mognad att han eller hon själv kan bestämma över frågor som rör den egna sekretessen, kan det bli nödvändigt att hämta in samtycke från vårdnadshavaren (för denna bedömning hänvisas till Riktlinjer/Juridik LVU, flik 10).

Om ungdomen – eller i förekommande fall vårdnadshavaren – motsätter sig ett utlämnande måste det givetvis respekteras. Det finns dock ett undantag i 25 kap. 12 § och 26 kap. 9 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Enligt de bestämmelserna kan ett LVU-hem lämna uppgifter till socialtjänsten (eller till myndighet inom hälso- och sjukvården) om en person som inte fyllt arton år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga läsningsmedel. Informationen kan lämnas ut om det behövs för att ungdomen ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd.

Detsamma gäller i fråga om lämnande av uppgifter om en gravid kvinna eller närstående till henne, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet. Den här paragrafen måste användas med urskiljning och varsamhet. Det är viktigt att inte lämna ut fler uppgifter än vad socialtjänsten har behov av. Ta därför alltid reda på varför socialtjänsten behöver uppgifterna. Ibland kan det räcka med att lämna ut vissa delar av textsammanställningen (se Riktlinjer/Juridik LVU, flik 10).

Genomförandet av intervjun

INFORMATION TILL UNGDOMEN

En förutsättning för att ungdomen ska vilja bli intervjuad och lämna tillförlitliga svar är att han/hon känner förtroende för intervjuaren. För att skapa ett bra förhållande kan du utgå från följande punkter:

- Presentera dig själv och berätta att du vill ställa ett antal frågor som hör samman med planeringen av den unges vård och behandling på institutionen.
- Berätta vad ADAD är. Berätta också vad den ska användas till och varför den är viktig.
  - *Ungdomarna blir genom intervjun mer delaktiga i sin vård och behandling. Ungdomen kan själv beskriva sin situation, sin oro och sitt hjälpbehov, vilket hjälper institutionen att ge så bra stöd och hjälp som möjligt.*
  - *För institutionen är det viktigt att få en samlad bild av vilka behov och problem ungdomarna som kommer till institutionen har. Informationen kan sedan hjälpa till att utveckla och bättre anpassa vården och behandlingen.*
  - *På nationell nivå (gruppdata) används informationen till att beskriva SiS målgrupp och utvecklingen över tid. Informationen utgör underlag för uppföljning och utvärdering av verksamheten.*
- Beskriv i korthet de olika frågeområdena, antalet frågor och hur lång tid intervjun kommer att ta.
- Berätta att informationen från formuläret förs över till ett datorprogram som är omgärdat av ett säkerhetssystem för att skydda den enskildes integritet enligt Datainspektionens anvisningar.
- Berätta att alla frågor ställs till alla ungdomar, och att vissa därför ibland kan kännas egendomliga.
- Berätta att en del frågor i intervjun kan upplevas som känsliga. Motivera ungdomen att hellre avstå från att svara än att lämna felaktiga uppgifter. Intervjun bör avbrytas om det är uppenbart att ungdomen inte vill eller kan svara på flertalet frågor i intervjun eller om det är tydligt att ungdomen inte tar intervjun på allvar.
- Berätta om frågorna om ungdomens skattning av oro och besvär och behov av hjälp. Berätta att dessa frågor kommer efter varje område.
- Förklara för ungdomen vem som kommer att ta del av intervjun, t.ex. utredande socialsekreterare, berörd behandlingspersonal samt eventuellt vårdnadshavare (beroende på den unges ålder och mognadsnivå). De ungdomar som inte är myndiga ska upplysas om att resultatet inte är sekretessbelagt (i förhållande till vårdnadshavare) och att föräldrar kan ha rätt att ta del av intervjun. Se avsnittet om sekretess på sidan 6.

- Berätta för ungdomen att han eller hon kan avstå från att göra intervjun och även avbryta den. Här är det viktigt att intervjuaren försöker motivera ungdomarna till att göra intervjun. Berätta återigen varför intervjun är viktig och vad den ska användas till.
- Du som intervjuare, tänk på att intervjun är problembaserad. Det kan vara bra att nämna det för ungdomen. Genom att tillsammans prata om det som ungdomen upplever som problem kan även resurserna lyftas fram.
- En tolk ska kontaktas om ungdomen behöver det för att kunna genomföra intervjun. Tänk på att ha en genomgång av frågorna tillsammans med tolken så att denne vet hur frågorna ska ställas.

Exempel på formulering inför intervjun:

Vi har märkt att ungdomar ofta har flera olika problem med till exempel hälsa, skola, familj, brottslighet, alkohol eller narkotika. Därför kommer jag att ställa frågor till dig om olika delar av ditt liv och om problem du kanske har. Det är för att vi ska kunna få en så riktig bild av din situation som möjligt. Dina svar kan få oss att förstå vilken hjälp du kan behöva.

Efter varje område kommer jag att fråga dig om du varit oroad eller besvärad över problem och om du vill få hjälp. Du måste säga till om du inte förstår någon fråga under intervjun. Om du inte vill besvara någon fråga så är det mycket bättre att du säger det än att du ger ett felaktigt svar.

INTERVJSITUATIONEN

Intervjun bör ske i en lugn och avskild miljö där inget stör intervjsituationen. Avsätt tid och se till att det finns något att äta och dricka. Intervjun ska inte vara tvingande – motivera och förklara för ungdomen så att denne förstår innebörden.

Att genomföra en ADAD-intervju tar vanligtvis mellan 60 och 90 minuter. Intervjun bör genomföras vid ett och samma tillfälle. Om intervjuaren märker att ungdomen inte orkar kan intervjun delas upp på två tillfällen.

Förhållningssättet under intervjun ska vara aktivt, engagerat och neutralt. Skapa ett bra samarbetsklimat och avstå från att värdera, bedöma eller reagera på de svar som ungdomen ger. Intervjuarens roll är att så långt som möjligt underlätta samtalet så att så mycket relevant information som möjligt kan hämtas in.

Undvik att dra slutsatser eller göra egna tolkningar om ungdomen inte förstår eller verkar osäker på innebörden av en fråga. Försök i stället att noggrant ta reda på vad ungdomen menar. Det är viktigt att vara väl förtrogen med frågorna så att de vid behov kan omformuleras och förtydligas.

Vid intervjutillfället är det en fördel att sitta bredvid varandra, det ska framgå tydligt att det inte finns något i intervjun som ungdomen inte får ta del av. Han/hon kan med fördel läsa med i intervjun.

När man byter frågeområde är det bra att presentera det nya området. Det gör att ungdomen kan koncentrera sig på ett område i taget. Säg till exempel: *Nu kommer jag att ställa frågor till dig om din fysiska hälsa.* Emellanåt kan det uppstå situationer då frågor väcker starka känslor. Intervjuaren bör uppmärksamma sådana känslor och samtala med ungdomen om detta. Om det behövs, ta en paus. Ge ungdomen tid och möjlighet att lugna ner sig.

Intervjun är inte ämnad att vara ett terapeutiskt samtal och det är inte lämpligt att fördjupa sig i enskilda frågeställningar. Använd noteringsfältet i slutet av varje avsnitt för att komplettera och komma ihåg detaljer. Vid ett senare tillfälle, exempelvis vid återkopplingssamtalet, passar det bättre att tala om sådan information.

Ungdomar kan ibland känna sig misstänksamma mot intervjun. Då är det viktigt att klargöra syftet med den.

Intervjuns fokus är tiden innan kontakt med socialtjänst eller placering på institution eller HVB-hem. Utgå från boendet i familj eller eget boende.

Några rekommendationer angående förhållningssätt:

- Se till att intervjun kan ske ostört (stäng av telefoner).
- Avsätt tillräcklig tid, minst 90 minuter.
- Ha gärna något att dricka och äta.
- Ta hjälp av en skattningsskala på ett separat papper.
- En del frågor är känsliga. Tänk på hur du själv skulle vilja bli bemött och var respektfull.
- Bekräfta ungdomen, visa att du förstår, lyssnar reflektivt och följer med.
- Det är ungdomens egen uppfattning som är det viktiga. Undvik argumentation och värdering.
- Var noga med att du och ungdomen är överens och har förstått saken likadant. Använd omskrivningar och synonymer när det passar.

Generella svarsalternativ

Alla frågor i intervjuformuläret ska fyllas i med ett svarsalternativ, inga frågor får lämnas obesvarade. Det svar som ungdomen uppger anges med den siffra som bäst överstämmer med svarsalternativen i formuläret. Endast ett svarsalternativ kan anges, såvida det inte står något annat i instruktionen till frågan. Om inget svar anges i formuläret registreras frågan som ett bortfall, det vill säga att frågan inte är besvarad. Om det interna bortfallet är för stort kan det medföra svårigheter att analysera frågan.

UNGDOMEN FÖRSTÅR INTE, KAN INTE ELLER VILL INTE SVARA

X (*Ej svar*) anges som svarsalternativ när ungdomen *inte förstår*, *inte kan* eller *inte vill* svara på en fråga. Eftersom X:et har flera betydelser, det är ju en betydande skillnad på att *inte förstå/kan inte/vill inte*, är det bra för fortsatt samtal med ungdomen att notera i intervjun vad X:et betyder. Återkom till detta i det återkopplande samtalet och i fortsatt utredning och behandling.

EJ RELEVANT

I de fall frågan inte är relevant för ungdomen ange *e*, (*ej relevant*) på svarsraden. Svarsalternativet *Ej relevant (e)* är kopplat till:

- följdfrågor: frågor som logiskt följer den initiala frågan (t ex *Om ja, ...*)
- konsekvensfrågor: exempelvis frågor rörande gymnasiet ska endast besvaras av ungdomar som går i gymnasiet.

Använd **aldrig** *Ej relevant (e)* i stället för *Nej eller Inte alls (0)*.

FRÅGOR MED SVARSSKALA

Förutom Ja/Nej-frågor finns det i inskrivningsformuläret ett flertal frågor där ungdomen ombeds ta ställning till svarsalternativ på skalan 0–3 (0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket). När dessa frågor är aktuella kan det underlätta om intervjuaren har skrivit ner skalan på ett separat papper eller använder mallen som finns i slutet av denna manual så att ungdomen har svarsalternativen framför sig.

OM ANNAT, VAD?

I formuläret förekommer följdfrågor som *Om annat, vad?* Frågan ska **endast** besvaras när ungdomen besvarat den föregående frågan med svarsalternativet *Annat*.

ANGE ALLTID HENTAL

Ange alltid heltal för frågor med svar angivna i antal månader, dagar, veckor, minuter kronor ålder, etc.

ANTAL DAGAR

I flera av frågorna ska ungdomen uppskatta hur många dagar han/hon har upplevt ett särskilt problem (oftast de senaste 30 dagarna innan ankomst till institutionen eller första kontakten med socialtjänsten). Om ungdomen har svårt att ange antal dagar, gör en uppskattning. Intervjuaren kan hjälpa till genom att exempelvis fråga om hur ofta en viss händelse har inträffat eller genom att koppla händelser till hållpunkter, som exempelvis helger.

TILLFÖRLITLIGHET

I slutet av varje frågeområde ska intervjuaren besvara två frågor för att bedöma tillförlitligheten i intervjuaren; om ungdomen anses ha *förvanskat uppgifterna* respektive haft *svårt att förstå frågorna*.

Förvanskning av uppgifter

Informationen i det aktuella avsnittet måste vara markant missvisande. Det räcker inte med att intervjuaren har en känsla av att uppgifterna inte stämmer. Bedömningen ska inte heller grundas på enstaka svar. Det ska vara en medveten och allvarlig förvanskning av svaren. Det faktum att ungdomen förnekar eller underskattar sina problem ska inte betraktas som förvanskning. Förnekande av problem kan däremot vara en del av ungdomens problematik. Använd kommentarsfältet för att motivera din bedömning. Var saklig och professionell i din formulering.

Svårt att förstå frågor

Vid svårigheter att förstå enstaka frågor, ange svarsalternativet X (*Ej svar*) (se sidan 10). Svårigheter att förstå kan bero på ålder, språksvårigheter, intellektuell förmåga, tillstånd av förvirring etc. För att ange *Ja* krävs att ungdomen har svårt att förstå merparten av frågorna och att den samlade informationen inom frågeområdet blir markant missvisande. Det är viktigt att intervjuaren i kommentarsfälten noterar vilka frågor ungdomen har haft svårt att förstå för att sedan kunna gå tillbaka till dessa frågor vid ett senare samtal. I vissa fall är det nödvändigt att avbryta intervjun för att återuppta den vid ett senare tillfälle.

Det förekommer att ungdomar genom sina svar vill förmedla en viss bild av sig själv som är missvisande. Det brukar vanligtvis leda till motsägelsefulla svar. När intervjuaren uppmärksammar att svaren är motsägelsefulla är det viktigt att återigen berätta om syftet med intervjun och betona vikten av att ungdomen svarar sanningsenligt. Intervjuaren bör även ta upp eventuella oklarheter i svaren och be ungdomen att försöka förklara sig.

Det är bättre att ungdomen säger att han/hon inte vill svara, än att han/hon ljugar eller förvanskar svaren. Om ingen förbättring sker, skriv en notering vid de svar som kan ifrågasättas. Vid extrema fall bör intervjun avbrytas.

Skattning

UNGDOMENS SKATTNING

I slutet av varje avsnitt skattar eller bedömer ungdomen sin oro/sina problem och sitt behov av hjälp inom området. Skattningen sker utifrån den aktuella situationen. Det är de 30 dagarna före samtalet som avses med undantag av om ungdomen befinner sig i en sluten miljö (exempelvis häkte). Då utgår man istället från de senaste 30 dagarna innan inläsningen.

Om ungdomen uppger att han eller hon inte har några problem, eller inte vill få någon hjälp, accepteras svaret. Det kan även förekomma att ungdomen vill få hjälp trots att han/hon inte uppger några problem inom området. Undersök detta närmare vid ett uppföljande samtal.

Ungdomens skattningar sammanställs på intervjuformuläret.

Skattningen av både oro/problem och behov av hjälp sker med en fyrgradig skattningsskala:

0 = Inte alls

1 = Lite

2 = Ganska mycket

3 = Mycket

INTERVJUARENS SKATTNING

Intervjuarens skattning genomförs efter intervjun och utgör en samlad bedömning av ungdomens hjälpbehov inom respektive livsområde. Skattningarna av de nio livsområdena är främst avsedda som hjälp i det kommande utrednings- och behandlingsarbetet.

Intervjuarskattningen är dels baserad på ungdomens svar på enskilda frågor, dels på ungdomens skattningar av hjälpbehov inom varje livsområde. Skattning görs enligt en skala, 0–9 (se sidan 13). Intervjuaren arbetar med ett trestegsintervall, i undantag ett tvåstegsintervall. Intervjuarens skattningsintervall och ungdomens skattning vägs samman och resulterar i en gemensam skattning.

Kritiska frågor utgörs av frågor som upphovsmännen till ADAD uppfattade som särskilt betydelsefulla utifrån sitt kliniska arbete med ungdomar med antisocial problematik. Frågorna är markerade med en stjärna i formuläret (*). (Friedman, A., & Utada, A. (1989).

Skattningsskalans ytterligheter 0 och 9 används relativt sällan. För att skatta 0 krävs att ungdomen inte har uppgett något problem inom området och att ungdomen samtidigt skattar 0 på frågorna om hjälpbehov. För att skatta 9 ska problemen vara så allvarliga att det i princip är akut fara för hans/hennes liv.

Det är viktigt att komma ihåg att skattningarna handlar om i vilken utsträckning hjälp är nödvändig, oberoende av om den finns tillgänglig eller inte. Exempelvis ska en patient med obotlig cancer skattas med svårighetsgrad 9 för medicinska problem, det vill säga att behandling är absolut nödvändig. Detta trots att exempelvis ingen effektiv behandling finns tillgänglig.

Den som har få symptom ska skattas med en låg siffra, det vill säga problemtyngden är inte så stor. När aktualitet, kvantitet, varaktighet och/eller symptomens intensitet ökar, ökar även tyngden i skattningen. Hög problemtyngd bör vara en indikation på att problemen är allvarliga och att det finns ett stort behov av hjälp.

Även en låg skattning är en viktig indikation på problem eftersom det kan vara ett stort steg för en ungdom att ange att han/hon behöver hjälp. Frånvaro av problem pekar mot en lägre skattning av behov. Det kan lätt glömmas eftersom ADAD fokuserar på problem.

Notera att även en 1:a i intervjuarens skattningsskala indikerar någon form av problem och att hjälp och stöd även behöver ges vid en låg skattning. Bakgrundsfaktorn ålder vägs också in i skattningen: Exempelvis bör en 13-åring som dricker alkohol varje helg skattas högre än en 17-åring som gör detsamma.

Alla frågor som ställs inom ett livsområde vägs in i underlaget för intervjuarens skattning. Vid skattning av behov av ytterligare hjälp inom ett område ska hänsyn tas till:

- Problemens omfattning (kvantitet)
- Problemens varaktighet, dvs. varit aktuellt de senaste 30 dagarna
- Problemets intensitet
- Om problemen funnits en längre tid (debutålder)
- Om problemen är akuta eller kroniska
- Kritiska frågor
- Hjälpbehovet utöver den hjälp som redan ges. Det gäller i de fall ungdomen redan får viss hjälp inom ett visst område

Intervjuarens skattningsskala

- 0–1 Inga reella problem – behöver inte ytterligare hjälp
- 2–3 Obetydliga/lätta problem – ytterligare hjälp troligen inte nödvändig
- 4–5 Måttliga/lindriga problem – viss hjälp önskvärd
- 6–7 Betydande/ansenliga problem – hjälp är nödvändig
- 8–9 Avsevärda/utomordentligt stora problem – hjälp är absolut nödvändig

PRAKTISKT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID SKATTNING

Steg 1

Under steg 1 tar intervjuaren enbart hänsyn till ungdomens faktiska problem som de yttrar sig i intervjuaren. Intervjuaren gör en första bedömning av svårighetsgraden och behovet av hjälp. Alla frågor som ställs inom ett problemområde kan vara underlag för skattningen av svårighetsgrad. Ungdomens skattningsfrågor vägs inte in i steg 1.

Ett alternativt sätt är en utslutningsmetod som utgår från att eliminera värden som uppenbarligen inte är giltiga. Utgå från de båda ändpunkterna tills du hittar tre tänkbara värden.

1. I det första steget gör du en grov uppskattning. Ringa in ett flertal värden enbart utifrån ungdomens uppgifter om förekomst av problem.
2. Bilda dig en uppfattning om ungdomens situation utifrån omfattningen av problem, om problemen varit aktuella de senaste 30 dagarna, om de funnits en längre tid, debutålder samt om problemen är akuta eller kroniska.
3. Ta vägledning av de kritiska frågorna (angivna med en stjärna i formuläret).
4. Gör en preliminär skattning av svårighetsgraden genom att ringa in tre värden, i undatagsfall 2 värden (ett intervall).

Steg 2

I steg 2 är utgångspunkten det preliminära skattningsintervall som gjordes i steg 1. Intervjuaren använder ungdomens svar på skattningsfrågorna för att välja ett slutgiltigt värde från det tidigare gjorda skattningsintervallet. Skattningen ska utgå från ungdomens hjälpbehov.

Ungdomens skattning av hjälpbehov avgör slutlig siffra för intervallet

Skattningsintervall med tre steg:

Ungdomen skattar 0 – välj det lägre värdet i intervjuarens skattningsintervall

Ungdomen skattar 1 eller 2 – välj mittenvärdet i intervjuarens skattningsintervall

Ungdomen skattar 3 – välj det högre värdet i intervjuarens skattningsintervall

Skattningsintervall med två steg:

Ungdomen skattar 0 eller 1 – välj det lägre värdet

Ungdomen skattar 2 eller 3 – välj det högre värdet

Exempel på slutgiltig siffra

Ungdomens skattning					0	1	2	3			
Intervjuarens skattning		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

*Figuren visar hur man väljer slutlig skattningssiffra med utgångspunkt i ungdomens skattning av hjälpbehov (0–3) och intervjuarens skattningsintervall (0–9).

I manualen finns vägledande instruktioner angående skattingsförfarandet för varje livsområde. Se anvisningar för särskilda frågor s 22–32.

Öka problemtygden i skattningen i de fall det är uppenbart att ungdomen behöver hjälp men själv inte uppger något sådant behov. Skattningen utgår från intervjuarens bedömning av hjälpbehovet. Om den utgår från annan dokumenterad information än det som framkommer i intervjun noteras detta i det aktuella avsnittets kommentarsfält.

Skattningarna blir mer säkra och tillförlitliga med det ovan beskrivna tillvägagångssättet. Därmed blir resultaten också möjliga att jämföra.

Återkopplande samtal

Återkoppling till ungdomen ska ske inom en vecka efter genomförd intervju. Använd ADAD återkopplingsformulär som är ett verktyg utarbetat och anpassat för det återkopplande samtalet. Genom återkopplingsamtalet får du som intervjuare ett bra verktyg för en återföring av intervjun. Du och ungdomen kan tillsammans resonera kring inskrivningsintervjun och försöka hitta en nyanserad bild av det som kommit fram i den. Det innebär inte att ni behöver vara överens om allt. Det är ni troligen inte.

Återkopplingsamtalet ger också en möjlighet att resonera kring den framtida planeringen och motivationen till förändring. Längden på samtalet kan variera. Räkna med 45–60 minuter.

Under återkopplingen ska alla livsområden gås igenom. Det är viktigt att belysa såväl ungdomens problemområden som resurser och styrkor. Under återkopplingsamtalet finns möjlighet att beröra områden som det inte gick att fördjupa sig i under intervjun.

Anvisning till enskilda frågor

I avsnittet *Anvisning till enskilda frågor* finns särskilda instruktioner till frågor i frågeformuläret. Avsnitten **A** (intagningsuppgifter), **B** (intervjuaruppgifter) samt **C** (bakgrundsuppgifter) ingår inte i svenska ADAD. I manualen är dessa avsnitt utvecklade och anpassade för SiS verksamhet och specifika behov vilket därför också gäller nedanstående anvisningar för dessa administrativa frågeområden. Användare utanför SiS får komplettera med egna frågor och anvisningar för dessa områden.

Anvisningarna gällande ADAD:s livsområden – *fysisk hälsa, skolgång, arbete, fritid/vänner, familj, psykisk hälsa, kriminalitet, alkohol och narkotika* – riktar sig till samtliga användare av ADAD. Genom att anvisningarna följs förstärks kvaliteten och tillförlitligheten av intervjun och möjligheten att jämföra resultat underlättas.

Anvisningarna relaterar genomgående till SiS benämning och numrering av respektive fråga (exempelvis D1, J9 osv).

BO Bortfallsinformation

*Externt bortfall är det bortfall som uppstår när en ungdom som varit intagen på ett särskilt ungdomshem av någon anledning inte intervjus. Om det externa bortfallet är för stort i en undersökning ökar risken för att felaktiga slutsatser dras om undersökningsgruppen. I de fall det inte är möjligt att göra en inskrivningsintervju ska **bortfallsinformation**, frågorna B1–B9, ifyllas. Bortfallsinformation ska finnas för alla intagna ungdomar som inte intervjus. Bortfallsinformationen ger en förklaring till varför en ungdom inte har intervjus och gör det möjligt att kontrollera det externa bortfallet. För instruktion för ifyllande se frågorna A4–A11b.*

A Intagningsuppgifter

Avsnittet innehåller administrativa uppgifter och är anpassat efter SiS verksamhet. Flera av uppgifterna ska hämtas från SiS interna dokumentationssystem, KIA.

Frågorna i avsnitt A är särskilt viktiga att fylla i rätt eftersom endast behörig systemansvarig kan göra rättelser i frågorna efter inmatning (A4, BO3, A5, BO4, A6, BO2 A7, BO1, A11a, BO5 A11b, BO6, A18).

Formulärversion

Avser den senaste versionen av ADAD inskrivningsformulär. Formulärversionen finns längst ner på förstasidan av inskrivningsintervjun ex in 2009:2. För bortfallsinformationen finns formulärversionen högst upp till vänster på formuläret.

Placeringsnummer enligt KIA

Avser det nummer som finns angivet i KIA. Beskriver hela vårdperioden, dvs tiden från inskrivning på SiS till utskrivning från SiS och innefattar byte av lagrum inom SiS. Ange ÅÅÅÅMMDD-NNNN-NN.

A4 (BO3) Institution

Avser den institution ungdomen vistas på vid intagning på SiS (den första institutionen).

A5 (BO4) Avdelning

Avser den avdelning ungdomen vistas på vid intagning på SiS (den första avdelningen).

A6 (BO2) Ärendenummer

Avser det nummer som finns angivet i KIA. Till exempel betyder 1/14 att ungdomen har skrivits in för första gången 2014.

A7 (BO1) Personnummer

Ska alltid anges i formuläret och ska stämma överens med personnumret som angivits i KIA (ÅÅMMDD-NNNN).

A9, A10 Kommun och ansvarig socialnämnd

Vid mindre städer är det oftast kommunens namn som ska noteras på A10. Uppgiften finns angiven i KIA.

A11a (BO5) Datum för inskrivning

Avser det datum när ungdomen skrivs in på SiS. Uppgiften finns angiven i KIA. (Det är viktigt att skilja på frågorna A11a och A11b.)

A11b (BO6) Datum för intagning

Avser det datum när ungdomen faktiskt kommer till SiS. Uppgiften finns angiven i KIA. (Det är viktigt att skilja på frågorna A11a och A11b.)

A12 Tidigare intagen på aktuell institution

Avser en tidigare placering. Frågan gäller ej om ungdomen före han/hon blivit inskrivningsintervjuad inom ramen för samma ärende varit på exempelvis en avgiftsavdelning eller akutavdelning på annan institution.

A13 Tidigare intagen på annan institution inom SiS

Avser en tidigare placering. Frågan gäller ej om ungdomen före han/hon blivit inskrivningsintervjuad inom ramen för samma ärende varit på exempelvis en avgiftsavdelning eller akutavdelning på annan institution.

A17 Typ av plats

Slutna platser relaterar till SiS anvisningar för LSU, medan läsbara platser relaterar till anvisningar för LVU.

A18 Placering enligt paragraf

Uppmärksamma att svarsalternativ två avser paragraf 3 (LVU §3, eget beteende), svarsalternativ tre avser paragraf 2 (LVU §2, miljö).

Kontraktsvård innebär att personen blir dömd till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan.

- A20 Placeringsorsak enligt socialtjänsten**
Uppgiften finns angiven i KIA. I de fall uppgiften inte finns i KIA, sök i uppdraget från socialtjänsten.

B Intervjuaruppgifter

Avsnittet är anpassat efter SiS verksamhet och innehåller frågor till intervjuaren. Intervjuaren ska bland annat försäkra sig om att ungdomen och/eller föräldrar är informerade om vad ADAD-intervjun är och vad den ska användas till.

- B1 Datum för intervju**
Intervjun ska genomföras i ett tidigt skede av placeringen, **10 dagar** efter att ungdomen kommit till institutionen.
- B2 Intervjun pågick i?**
Kom ihåg att notera när intervjun börjar och slutar så att tidsåtgången för intervjun kan anges i formuläret (minuter). Om ungdomen av något skäl inte kan genomföra intervjun vid ett och samma tillfälle, ange den sammanlagda tidsåtgången för intervjun.
- B6 Har den unge och/eller föräldrar blivit informerade om ADAD?**
Det finns ingen fast åldersgräns för skyldighet att informera föräldrar. Förutom ålder ska hänsyn tas till ungdomens mognad och utveckling (se avsnittet om sekretess på sidan 6).
- B7 Har den unge blivit informerad om uppföljning?**
Informera om att ungdomen kan bli kontaktad ett år efter utskrivning från en behandlingsavdelning på SiS för att genomföra en uppföljningsintervju.

C Bakgrundsuppgifter

(Här börjar intervjun med ungdomen)

Avsnittet är anpassat efter SiS verksamhet och innehåller dels frågor om ungdomens familjeförhållanden, boendeformer och uppväxtförhållanden och dels frågor om tidigare insatser. Syftet med avsnittet är att få en dokumentation om ungdomens bakgrund som senare kan ha betydelse för utredning och behandlingsplanering. Det kan finnas anledning att återkomma till detta avsnitt under intervjuns gång, speciellt vid genomgång av området familj. Intervjuarens skattningar baseras till viss del på uppgifter i detta avsnitt.

- C4, C5 Har du svenskt medborgarskap?**
Vid dubbelt medborgarskap varav ett är svenskt, ange svenskt medborgarskap i C4 och det andra medborgarskapet i C5.
- C8 Om ej född i Sverige, hur gammal var du när du kom till Sverige?**
Om ungdomen flyttat till och från Sverige flera gånger, ange första gången han/hon kom till Sverige för ett mer varaktigt boende.
- C9 Vilket språk är ditt modersmål?**
Med modersmål betraktas här det språk ungdomen först lärt sig. Om den unge har två modersmål varav det ena är svenska, anges svenska på fråga C9 och det andra språket på fråga C10. Om ungdomen har två modersmål varav inget är svenska ange annat på fråga C9, ange sedan båda språken på fråga C10.
- C16–C28 Uppväxt**
Frågorna C16 till C28 avser biologisk förälder/adoptivförälder. I de fall ett barn har bott i ett och samma familjehem sedan tidig ålder kan en avvägning göras och svaren på dessa frågor kan avse denna familj. Notera dock detta tydligt i kommentarfältet.
- C20, C22 Lever din mor/far?**
Om ungdomens mor/far inte lever, ställ inte följdfrågorna om mor/far (C24, C25, C26, C27, C34a, C38a). Ange *Ej relevant* på dessa frågor.
- C29 Med vem eller vilka har du främst vuxit upp?**
I de fall ungdomen under ett åldersintervall bott på olika ställen är det viktigt att alltid svara med ett alternativ. Ange svarsalternativet för det boende som varat längst tid. Har ungdomen under ett åldersintervall bott lika lång tid på två olika ställen, prioritera det alternativ som visar på en förändring i boendet relaterat till tidigare boende. Alternativ sex avser de fall då ungdomen uppger enbart syskon, det vill säga ungdomen bor i syskons hushåll. I övriga alternativ är hemmaboende syskon inkluderade.
- C30 Vilket av följande alternativ beskriver bäst dina huvudsakliga boendeförhållanden?**
Välj enbart ett alternativ för huvudsakligt boende. Frågan syftar på ett varaktigt boende och inte på tillfällig vistelse.
- C32a Vilka har du senast stadigvarande levt med?**
Ange de föräldrar eller andra ungdomen senast levt med.
- C34a, C38a Vilket yrke har din far/mor?**
Skriv yrke, yrkestitel alternativt vilket arbete ungdomens föräldrar har. Om ungdomen nämner olika yrken, ange det som kräver högst utbildning. Svarsalternativet kodas om efter intervjun enligt SCB:s *Svenskt socioekonomiskt index – yrke*.

- C43 Hur många syskon har du?**
Syskon innefattar både hel-, halv- och styvsyskon.
- C50, C56 Sammanlagd tid:**
Varje påbörjad månad räknas som en hel månad vid beräkning av sammanlagd tid för placering.
- C59 Har du eller har du haft kontaktperson eller kontaktfamilj enligt socialtjänstlagen?**
Gör en notering i kommentarsfältet i de fall ungdomen har eller har haft en kontaktperson/familj enligt LSS (lagen om särskilt stöd).
- C60 Har du deltagit i öppenvårdsprogram?**
Med öppenvårdsprogram avses någon form av strukturerad dagverksamhet. Hit räknas till exempel olika mellanvårdsinsatser. Kan även gälla stöd till hela familjen.
- C62a Varifrån kom du när du skrevs in här på institutionen?**
Ange det alternativ där ungdomen vistades i direkt anslutning till intagningen.
- C65b Vem eller vilka var närvarande vid intagningen här på institutionen?**
I svarsalternativet *släkt* inkluderas även syskon.

D Fysisk hälsa

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens fysiska hälsa. Syftet med frågorna är att kartlägga de hälsoproblem som kan påverka livssituationen. Fokus är på kroppslig hälsa som inte är direkt kopplad till alkohol- eller narkotikamissbruk.

- D6 Hur många gånger i ditt liv har du varit inlagd på sjukhus på grund av fysiska skador eller sjukdom?**
Inlagd på sjukhus avser antalet sjukhusbesök av medicinska skäl (fysiska skador eller sjukdomar) som varat över natten. Inkludera inte psykiatrisk behandling eller avgiftning för alkohol- eller narkotikaproblem. Normala barnafödslar eller aborter ska inte räknas in eftersom dessa inte är medicinska problem som beror på sjukdom eller skada. I de fall ungdomen inte kommer ihåg vilken månad han/hon var inlagd på sjukhus, ange vilket år ungdomen var inlagd och sedan *Ej svar* på månad.
- D8 Har du några kroniska medicinska problem?**
Ett kroniskt eller varaktigt sjukdomstillstånd är ett allvarligt eller potentiellt allvarligt fysiskt eller medicinskt problem som kräver kontinuerlig behandling (till exempel medicinering och dietrestriktioner) eller som innebär betydande begränsningar i den normala livsföringen. Några exempel på kroniska tillstånd är diabetes, epilepsi, kronisk hepatit, allvarlig astma och fysiska handikapp.

- D10**   **Frågor angående olika hälsoproblem**
Avser aktuella hälsoproblem, det vill säga problem ungdomen har, har haft den senaste tiden (de senaste 12 månaderna) eller brukar ha. Det omfattar inte ungdomens hela sjukdomshistoria.
- D10g, D10h**   **Nu vill jag ställa några frågor till dig om olika hälsoproblem som unga människor kan ha...**
Ungdomen kan inte svara ja på båda frågorna *övervikt* och *undervikt* eftersom frågan avser aktuell situation.
- D10a**   **Har du någon gång varit med om att göra en abort eller fått missfall?**
Frågan ska endast besvaras av flickor. Besvaras med svarsalternativet "ej relevant" för pojkar.
- D11**   **Hur många dagar, av de senaste 30, har du haft problem med din hälsa?**
Inkludera inte fysiska problem som direkt orsakats av alkohol- eller narkotikamissbruk.
- D13a, D13b**   **Är du ordinerad någon receptbelagd medicin?**
I de fall ungdomen anger psykiatrisk medicin, notera detta i kommentarsfältet under psykisk hälsa.
- D12, D13**   **Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen själv att skatta oro och besvär när det gäller fysiska besvär och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området fysisk hälsa och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
D13a, D13b ska vägas in i skattningen.
- D14**   **Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Fysisk hälsa**
Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens fysiska hälsotillstånd. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från frågorna inom området fysisk hälsa. Om ungdomen lider av en åkomma som inte kan botas men kan bromsas/kontrolleras (genom medicinering, riktig diet etc.) ska skattningen av ungdomens problem vara låg eftersom ytterligare insatser troligen inte är nödvändiga.
Är tillståndet däremot allvarligt och problematiskt bör det skattas högt även om det inte finns någon adekvat behandling att ge.

E Skola

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens skolgång. Ungdomen får ge en egen beskrivning av sin skolgång samt av sin inställning och motivation till skolan. Området ger en bild av hur det har sett ut sedan ungdomen började i skolan samt av den aktuella skoltiden.

- E1a, E1c**   **Hur vill du beskriva din skolsituation vad avser grundskolan? Vilken årskurs i grundskolan har du senast gått ut (t ex fått betyg från)?**
Ska besvaras av alla ungdomar, även av dem som har avslutat grundskolan och/eller går i gymnasiet.
- E1b**   **Vilken årskurs i grundskolan tillhör du?**
Besvaras med svarsalternativet *Ej relevant* för de ungdomar som avslutat grundskolan och/eller går i gymnasiet.
- E2a**   **Går du i gymnasiet?**
Ska besvaras av ungdomar i gymnasieålder.
- E2b, c, d**   **Vilken årskurs i gymnasiet har du senast fått betyg från? Vilken årskurs tillhör du? Vilket program går du?**
Besvaras med *Ej relevant* av de ungdomar som inte påbörjat gymnasiet.
- E3**   **Hur har du trivts i skolan?**
Lågstadiet: förskoleklass – 3 klass
Mellanstadiet: 4 – 6 klass
Högstadiet: 7 – 9 klass
Frågan ska besvaras av alla ungdomar. Har ungdomen inte gått i högstadiet ska frågan besvaras med svarsalternativet "ej relevant".
- E5**   **Hur många gånger har du blivit tillfälligt avstängd (inte fått komma till skolan)?**
Avstängning förekommer endast i gymnasieskolan och är inte tillåten i grundskolan. Elever som går i grundskolan kan dock själva uppfatta sig som avstängda. Eftersom det är ungdomens bild som ska lyftas fram i intervjun accepteras detta. Fyll i *antal gånger*.

I de fall ungdomen har blivit sjukskriven som ett sätt att hindra honom/henne från att komma till skolan ska det medräknas i antalet *avstängningar*. Notera skillnaden i kommentarsfältet.
- E6**   **Vad är den längsta period du har varit frånvarande från skolan?**
Inkludera även avstängningar i *frånvaron*, det vill säga all frånvaro från skolan. Även sjukdom ska räknas med här. Notera anledningen till frånvaron i kommentarfältet.

- E7**   **Hur var dina senaste betyg?**
1 = Under genomsnittet
2 = Medel
3 = Över genomsnittet
Ungdomen gör en bedömning av var på skalan han/hon ligger betygs-
mässigt.
- E8**   **Hur oroad eller bekymrad var du över dina skolprestationer
det senaste året?**
Frågan ställs även om det har gått en längre tid sedan ungdomen
slutade skolan. Notera anledningen i kommentarfältet.
- E9**   **Jag kommer nu att nämna olika skolproblem. Stämmer något av
följande för dig nu eller när du senast gick i skolan?**
Ange alla *skolproblem* han/hon har för närvarande, oavsett vilken slags
utbildning han/hon deltar i. Om ungdomen inte går i skolan för närva-
rande, besvaras frågorna utifrån hur det var under det senaste året när
han/hon gick i skolan.
- E10**   **Om du haft specialundervisning, i vilken årskurs hade du det
första gången?**
Med *specialundervisning* menas enskild undervisning i mindre grupp
utanför den ordinarie klassen av speciallärare eller om speciallärare
kommer in i klassen och ger stöd till ungdomen.
Hemspråksundervisning är inte att betrakta som specialundervisning.
- E10a**   **Om du har haft anpassad studiegång, i vilken årskurs hade du det
första gången?**
Med *anpassad studiegång* menas att studierna är anpassade utifrån
elevens förutsättningar och behov. Ofta kombineras skola och praktik.
Beslut skall fattas och undertecknas av rektor.
- E11**   **Om du har gått i särskola, i vilken årskurs påbörjade du den?**
Med *särskola* menas en skola för barn med utvecklingsstörning, autism
eller autismliknande tillstånd eller begåvningsmässiga funktionshinder.
- E12**   **Hur många dagar av de senaste 30 har du varit frånvarande
eller borta från skolan?**
Inkludera även avstängningar i frånvaron, det vill säga all frånvaro från
skolan. Även sjukdom ska räknas med här. Har ungdomen avslutat/
hoppat av skolan ska frågan besvaras med ej relevant.
- E13, E14**   **Hur många av dessa frånvarodagar var du sjuk eller skolkade du?**
Har ungdomen avslutat/hoppat av skolan ska frågan besvaras med *Ej
relevant*.
- E15**   **Vill du ha hjälp med skolarbetet eller med andra skolproblem
som du har nu?**
Besvaras endast av dem som går i grund-/gymnasieskola.

- E19, E20**   **Hur många månader har du gått denna utbildning och hur många timmar per vecka var utbildningen?**
Besvaras med *Ej relevant* om ungdomen går i grund-/gymnasieskola.
- E21**   **Vill du ha hjälp med att fortsätta din skolgång eller att påbörja någon ny?**
Besvaras av dem som **inte** går i grund-/gymnasieskola.
- E22**   **Hur många år förväntar du dig att sammanlagt gå i skolan?**
I antal skolår inkluderas dels de år ungdomen redan har gått i skolan, dels de år ungdomen förväntar sig att gå i skolan i framtiden. Medräkna antalet årskurser, inte antalet faktiska år.
- E24, E25**   **Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med skolan och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området skola och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- E26**   **Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Skola**
Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens skolsituation. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från frågorna inom området skola. Skattning görs oavsett om ungdomen går i, hoppat av eller avslutat skolan och beskriver omfattningen av problem då han/hon senast gick i skolan.

F   Arbete

Arbete är ett område som lades till för den svenska versionen av ADAD. Avsnittet innehåller frågor om praktik och arbete. Syftet är att ge en bild av ungdomens arbetslivserfarenhet och av hans/hennes framtidsvisioner och motivation till arbete.

- F1**   **Vilken är den längsta period du har haft ett och samma arbete?**
Avser att ge information om vad ungdomen har arbetet med och enligt vilken anställningsform han/hon har varit anställd. Frågan innefattar alla typer av praktik, arbeten och anställningsformer: legalt arbete, svartjobb, oavlönat frivilligt arbete och tillfälliga sommarjobb. Varje påbörjad månad räknas som en hel månad.

- F 13, F 14 Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med arbete och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området arbete och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- F15 Intervjuarens skattning av problemets svårighetsgrad – Arbete**
Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens arbets-situation. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från frågorna inom området arbete.

G Fritid och vänner

Avsnittet innehåller frågor om hur ungdomen upplever sin fritid, kamratrelationer och relation till eventuell partner. Syftet med avsnittet är att ge en bild av ungdomens sociala nätverk. Notera att flera av frågorna under detta avsnitt är av känslig karaktär.

- G3 Av de fem vänner du känner bäst, hur många...**
I de fall ungdomen inte har så många vänner som frågan anger (5) skriv antalet vänner ungdomen har på fråga G3f.
- G4 Under ett dygn en vanlig vardag, hur många timmar tillbringar du med att...**
För varje 24-timmarsperiod, skriv antalet hela timmar. Enbart hela timmar räknas. Aktiviteter som understiger en timme kan markeras på utrymmet för kommentarer.
- G6 Tillhör du något gäng som begår brottsliga eller andra av samhället ej accepterade handlingar?**
Ange namnet på aktuellt gäng/grupp.
- G9 Har du haft någon flickvän eller pojkvän under de senaste 3 månaderna?**
Om svaret blir nej på fråga ange *Ej relevant* på frågorna G10, G11, G12.
- G13 Om du inte har någon flickvän eller pojkvän just nu, hur mycket bekymrar det dig?**
Frågan ska ställas till alla ungdomar, även till dem som uppgett att han/hon har haft en relation under de senaste tre månaderna (fråga G9). Relationen kan ha tagit slut under dessa månader.
- G19a Har du någonsin haft sex i utbyte mot pengar eller andra förmåner?**
Andra förmåner kan exempelvis vara boende, alkohol, narkotika.

G21, G22 Den unges skattning

Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med fritid eller vänner och därefter hur viktigt det är för att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området fritid och vänner och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.

G23 Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Fritid och vänner

Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens fritid och vänner. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från frågorna inom området fritid och vänner.

Det finns två anledningar till en hög skattning av problem inom området fritid och vänner. 1. I de fall ungdomen är blyg eller socialt osäker ska en hög skattning ges såvida ungdomen även saknar vänner eller har bristfälliga vänskapsrelationer. 2. I de fall ungdomen har en kriminell och drogrelaterad livsstil och avviker från samhällets accepterade normer ska en hög skattning ges även om ungdomen är populär inom kamratkretsen och själv inte upplever att han/hon vill ha hjälp.

H Familj, bakgrund och relationer

Avsnittet innehåller frågor om hur ungdomen upplever sin familj. Frågorna syftar på den unges uppväxtmiljö och inkluderar inte egen familjebildning med pojkvän/flickvän. Vid flera familjer väljs det alternativ som är tidsmässigt mest aktuellt. Fosterföräldrar kan i vissa lägen räknas som föräldrafigurer. I de fall ungdomen bor med en ensamstående förälder fylls även uppgifter i om den förälder som ungdomen inte bor hos. Notera att flera av frågorna under detta avsnitt är av känslig karaktär.

H1 Har någon av dina biologiska föräldrar, föräldrafigurer eller syskon problem med...?

Här avses biologiska föräldrar samt föräldrafigurer, exempelvis styvföräldrar. Har ungdomen stadigvarande bott i ett familjehem kan ungdomen även tala om den familjen. Syskon avser ett eller flera syskon. Frågan avser problem som varit aktuella de senaste tre åren. Ange i kommentarsfältet vem som svaren i frågan avser.

H2–H16 Familjerelationer

Om det finns flera familjer, låt ungdomen avgöra vilken familj han/hon vill prata om och lägg till den andra familjen i kommentarfältet. För kommande utredning och behandling är det ett bra tillfälle att påbörja en kartläggning som man sedan kan återkomma till.

- H8**   **Hur bra kommer du överens med de olika personerna i din familj?**
Frågan ska besvaras med svarsalternativet "ej relevant" om ungdomen saknar någon av de uppräknade familjemedlemmarna.
- H19a**   **Har du någonsin blivit utsatt för sexuella övergrepp av någon annan person?**
Frågan avser annan person än någon i familjen eller om ungdomen blivit utsatt av en jämnårig ungdom.
- H20, H21**   **Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med familjen och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området familj och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- H22**   **Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Familj, bakgrund och relationer**
Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens familjesituation. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Ta hänsyn till hela avsnittet och hur ungdomen uppfattar sin boendemiljö. Finns det missbruk, brottslighet, övergrepp och svaga relationer till föräldrar/föräldrafigurer ges en högre skattning.

I   Psykisk hälsa

Avsnittet innehåller frågor om hur ungdomen upplever sin psykiska hälsa samt eventuella behandlingskontakter. Frågorna berör såväl de senaste 30 dagarna som någonsin i livet. Avsnittet avslutas med en riskbedömning. Området kan vara påfrestande för en ungdom som har problem med sin psykiska hälsa.

- I1**   **Hur många gånger har du fått hjälp eller behandling för psykiska/känslomässiga problem?**
Frågorna avser antal behandlingsomgångar, inte antalet enstaka tillfällen ungdomen haft samtal eller behandling. Samma sak gäller sjukhusvistelse på psykiatrisk-/barnpsykiatrisk klinik. Behandling för alkohol- eller drogmissbruk ska inte medräknas.
Öppenvårdskontakt innefattar alla typer av professionell hjälp, vård eller behandling för psykologiska eller känslomässiga problem.

I3 Har du någonsin under en period av en vecka eller längre upplevt...?

Alla psykiska besvär ska medräknas om de inte är direkta effekter av droger. Vissa droger kan till exempel ge hallucinationer. Besvären ska vara en viss tid, mer än en vecka, eller vid återkommande tillfällen. Med depression avses inte en klinisk diagnos utan om den unge under en längre tid (mer än en vecka) känt sig verkligt nedstämd och ledsen. Självmordstankar och försök till självmord ska alltid medräknas, oberoende av tidsperiod och oberoende av om de är orsakade av eller hänger samman med droganvändning.

Även om ungdomen svarar nekande på "under din livstid" bör frågorna ändå ställas om de senaste 30 dagarna. Fråga till exempel: *Och lite mer nyligen?* eller *Har du känt dig riktigt deprimerad under den senaste veckan eller veckorna?*

Nedan finns ett par alternativfrågor för dem som inte förstår frågan i formuläret:

- a) Har du någonsin i ditt liv varit verkligt ledsen och deprimerad under en längre tid (mer än en vecka)?
- b) Har du någonsin i ditt liv varit verkligt rädd, spänd eller nervös under en längre tid (mer än en vecka)?

I5, I6 Den unges skattning

Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med psykisk hälsa och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området psykisk hälsa och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.

I7 Ifylls av intervjuaren

Intervjuaren gör en bedömning av ungdomens psykiska tillstånd vid intervjutillfället. Frågorna ska beaktas i intervjuarens skattning.

I8 Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Psykisk hälsa

Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens psykiska hälsa. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Beakta hela frågeområdet vid skattning; omfattning av problem, allvarlighetsgrad, akuta problem och problem av mer kronisk karaktär. Att vilja skada sig själv tillsammans med självmordstankar indikerar en högre skattning.

J Brottslighet

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens brottshistorik, kontakt med rättsväsende och aktuella inblandning i kriminalitet. Frågorna inleds ofta med Hur många gånger har du...? Detta minskar möjligheten att enkelt avfärda frågan genom att svara nej.

- J1 Hur många gånger i ditt liv har du blivit tagen av polisen?**
I tagen av polisen inräknas: omhändertagen, gripnen, anhållen samt kallad till förhör. Om ungdomen har blivit tagen av polisen ett stort antal gånger och har svårt att precisera, försök att vägleda honom/henne genom att ange intervall. Det är antalet gånger som räknas. Om ungdomen exempelvis har blivit tagen av polisen flera gånger under samma dag räknas varje tillfälle.
- J2 Är du villkorligt frigiven eller under övervakning?**
Villkorlig frigivning kan följa efter ett fängelsestraff, om en viss tid av den totala strafftiden är avtjänad. Frivårdsmyndigheten bestämmer om eventuell övervakning vid villkorlig frigivning. En person som dömts till skyddstillsyn kan stå under övervakning utan att fängelsestraff har avtjänats.
- J9 Nu kommer jag att ställa frågor till dig om olika brott och företeelser som du kan ha varit inblandad i...**
Var observant på att fråga tre, angående den unges ålder första gången, kan vara aktuell även om svaret blir noll "0" på de två första frågorna. Det vill säga ungdomen kan ha varit inblandad i brott för mer än 12 månader sedan. På fråga fyra, åkt fast, avses hur många gånger ungdomen totalt under sin livstid åkt fast för polisen för respektive brott.
- J9n Vapeninnehav**
Även hemmagjorda vapen, till exempel kaststjärnor, inkluderas.
- J13, J14 Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med kriminalitet och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området brottslighet och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- J15 Hur allvarliga anser du att dina nuvarande problem med rättsväsendet är?**
Frågan ska **inte** beaktas i skattningen.

J16

Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Brottslighet

Intervjuarens samlade bedömning grundar sig på ungdomens inblandning med polis och rättsinstanser som en konsekvens av brottsligt beteende. I skattningarna är det viktigt att ta hänsyn till vilka brott ungdomen har gjort sig skyldig till samt i vilken utsträckning han/hon har varit inblandad i brottsliga handlingar. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området.

Om ungdomen har gjort allvarliga brottsliga handlingar men aldrig *åkt fast* ges detta en ganska hög skattning och han/hon anses vara i behov av hjälp för sitt beteende. I skattningen av svårighetsgrad, se till att skilja mellan mindre allvarliga förseelser och allvarligare brott. Ta i skattningarna hänsyn till aktuellt antisocialt och kriminellt beteende.

K Alkohol och narkotika

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens bruk av alkohol och narkotika avseende frekvens och konsekvenser, samt frågor om kamraters bruk av alkohol och narkotika. Frågorna inleds ibland med Hur ofta använde du...? Detta minskar möjligheten att enkelt avfärda frågan genom att svara nej.

K1

Nu kommer jag att ställa några frågor till dig om alkohol och narkotiska preparat...

Det är viktigt för tillförlitligheten att man ställer frågor om ett preparat i taget. Ställ frågorna i den ordning de förekommer i formuläret, det vill säga fråga 1, 2, 3 och 4 om varje preparat. Tabellen ifylls således horisontellt. Om ungdomen på fråga 1 svarar att han/hon aldrig har använt preparatet anges *Nej (0)* på svarsraden. På de följande frågorna anges svarsalternativet *Ej relevant (e)*. Därefter ställs frågor om nästa preparat.

Besvara frågorna med en frekvenskod som även finns angiven i frågeformuläret. Vid osäkerhet om rätt frekvenskod, be den unge att välja det alternativ som bäst speglar konsumtionen.

Frekvenskoder

- 0 = Aldrig någonsin använt preparatet
- 1 = Ej använt angiven månad
- 2 = En gång i månaden
- 3 = 2–4 gånger i månaden
- 4 = 2–3 gånger i veckan
- 5 = 4–6 gånger i veckan
- 6 = En gång om dagen
- 7 = Två eller flera gånger per dag

- K6, K7, K8, K9**   **Huvudsakligt preparat**
 Intervjuaren ska tillsammans med ungdomen bedöma ett huvudsakligt preparat. Bedömningen baseras på medelanvändningen av preparatet de senaste 30 dagarna samt hur länge ungdomen använt preparatet och även hur stort problem det utgör för ungdomen. Om ungdomen är blandmissbrukare görs en notering om vilka de övriga preparaten är.
- K10**   **Har du någonsin märkt av att du behöver större doser än tidigare av något preparat för att bli lika påverkad?**
 Frågan syftar till att fånga eventuell toleransutveckling av något preparat.
- K11**   **Har du försökt att minska konsumtionen av något preparat och inte klarat av det?**
 Frågan gäller alla preparat och syftar till att fånga motivationen till förändring. Ungdomen ska här svara på om han/hon har klarat av att minska konsumtionen.
- K12**   **Hur många gånger har du fått rådgivning eller behandling för alkohol- eller narkotikamissbruk?**
 Avser tidigare behandling. Öppenvård innefattar varje form av öppenvårdskontakt för alkohol- eller drogmissbruk.
- K15, K16, K17**   **Skol- och arbetsfrågor**
 I de fall ungdomen inte går i skola eller har ett arbete besvaras frågan med *Ej relevant (e)*.
- K21a, K21b, K22a, K22b**   **Den unges skattning**
 Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med alkohol- och/eller narkotikabruk och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området alkohol och narkotika och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- K23a, K23b**   **Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Alkohol och narkotika**
 Intervjuaren gör här sin samlade bedömning av ungdomens alkohol och narkotikabruk. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningarna för de olika preparaten alkohol och narkotika görs separat. Vid skattning av *alkohol* räknas enbart alkohol. Sniffning och dopning inräknas under *narkotika*.
- När intervjuaren skattar svårighetsgrad ska *risknivån* räknas med. Det är viktigt att ta hänsyn till ungdomens ålder. Ju yngre ungdomen är, desto allvarigare är problematiken. Det är även viktigt att ta hänsyn till varaktighet, det vill säga under hur många år ungdomen använt alkohol eller narkotiska preparat. Ju längre varaktighet, desto allvarigare är problematiken.

Nedanstående är exempel på skattningar baserade på typ av preparat och frekvens (OBS! exklusive övrig känd problematik):

- (a) Svårighetsgrad 5 eller 6 är relevant för den som röker marijuana varje dag eller dricker alkohol varje dag men inte använder andra preparat (vid mer frekvent bruk är dock bedömning 7 mer relevant).
- (b) Skattning 7 eller 8 är relevant för den som förutom marijuana eller alkohol även använder andra droger mindre frekvent.
- (c) Skattning 8 eller 9 är relevant för bruk av opiater eller andra *högrisk-droger* om de använts minst två gånger per vecka under den senaste månaden, eller om någon drog har injicerats.

Referenser

Friedman, A., & Utada, A. (1989). A method for diagnosing and planning the treatment for adolescent drug abusers. (The adolescent drug abuse diagnoses (ADAD) instrument), *J. Drug Education*, 19, 4, 285–312.

McLellan, A.T., Kushner, H., Metzger, D., Peters, R., Smith, I., Grissom, G., Pettinatti, H., & Argeriou, M. (1992). The Fifth Edition of the Addiction Severity Index. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 9, 199–213.

Socialstyrelsen (1999). *ASI – en strukturerad intervjuemetod för bedömning av alkohol- och narkotikarelaterade problem*. CUS-skrift 1999:2 (rev). Stockholm: Socialstyrelsen, CUS – Centrum för utvärdering av socialt arbete.

Statens institutionsstyrelse (2000). *Årsrapport ADAD 97. Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under 1997 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.

Söderholm Carpelan, K., & Hermodsson, (2004). ADAD och utvecklingen av ett dokumentationssystem för ungdomar. *Nordisk sosialt arbeid*, vol 24, nr 2, s 110–123. Norge: Universitetsforlaget.

Skattningsskala

0 = Inte alls

1 = Lite

2 = Ganska mycket

3 = Mycket

Skattningsskala

0 = Aldrig

1 = Sällan

2 = Ganska ofta

3 = Mycket ofta

Frekvenskoder

0 = Aldrig någonsin använt preparatet

1 = Ej använt angiven månad

2 = En gång i månaden

3 = 2–4 gånger i månaden

4 = 2–3 gånger i veckan

5 = 4–6 gånger i veckan

6 = En gång om dagen

7 = Två eller flera gånger per dag

